

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi jäteverolain
4 §:n muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan jäteverolakia muutettavaksi siten, että kaatopaikoille toimitettavasta jätteestä valtiolle kannettavan jäteveron määrää korotetaan 15,14 eurosta 23 euroon tonnilta jätettä 1 päivästä tammikuuta 2003 ja vastaavasti 30 euroon jätetonnilta 1

päivästä tammikuuta 2005.

Esitys liittyy valtion vuoden 2003 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2003 alusta.

PERUSTELUT

1. Yleistä

Kaatopaikalle toimitettavan jätteen verosta säädetään jäteverolaissa (495/1996), joka tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 1996. Jäteverolla on sekä valtiontaloudellista merkitystä että ympäristöpoliittisia tavoitteita. Jäteverolla halutaan vaikuttaa siihen, että jätteiden hyödyntäminen lisääntyy ja kaatopaikalle sijoittaminen vähenee. Jäteverolakia on muutettu kerran. Lainmuutos (1157/1998) on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999.

Valtioneuvosto hyväksyi 14 päivänä elokuuta 2002 tarkistetun valtakunnallisen jättesuunnitelman vuoteen 2005. Pääpaino tarkistetussa suunnitelmassa on jätealan ohjauskeinojen vahvistamisessa siten, että suunnitelmassa asetetut jätteiden synnyn ehkäisyä ja hyödyntämistä nostamista koskevat tavoitteet sekä kansallisen ilmastostrategian mukaiset päästövähennystavoitteet voitaisiin saavuttaa. Suunnitelmassa asetettuna määrällisenä tavoitteena on muun ohella, että yhdyskuntajätteiden ja talonrakentamisen jätteiden määrä on vuonna 2005 vähintään 15 prosenttia pienempi kuin vuoden 1994 tai 1995 jättemäärän ja talouskasvun perusteella arvioitu jättemäärä. Vastaavasti kyseisten jätteiden hyödyntämistä pyritään nostamaan vähintään 70 prosenttiin vuonna 2005. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi esitetään keskeisinä ohjauskeinoina jäteveron asteittaista nostamista sekä valtion taloudellisen

osallistumisen vahvistamista jätealan kehittämiseksi, jolloin myönteinen taloudellinen ohjausvaikutus korostuu. Jättesuunnitelman mukaan tarvittavat määrärahat on tarkoitettu sisällyttävä asianomaisten ministeriöiden tuleviin toiminta- ja taloussuunnitelmiin, menokehyksiin ja talousarvioihin.

Tarkistettu jättesuunnitelma tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 2002, ja se on voimassa 31 päivään joulukuuta 2005 tai enintään siihen asti kunnes uusi suunnitelma on tullut voimaan. Se korvaa valtioneuvoston 2 päivänä heinäkuuta 1998 hyväksymän valtakunnallisen jättesuunnitelman vuoteen 2005 eräitä tarkistetussa suunnitelmassa mainittuja kohtia lukuun ottamatta.

1.1. Jäteverotusta koskeva lainsäädäntö ja käytäntö

Jäteveron piirissä ovat yleisille kaatopaikoille toimitettavat jätteet. Kaatopaikalla tarkoitetaan jätteen käsittelypaikkaa, jonne jätettä sijoitetaan maan päälle tai maahan ja jota ylläpitää kunta tai muu kunnan lukuun tai jota pidetään yllä pääasiassa toisten tuottamien jätteiden sijoittamista varten, ei kuitenkaan milloin on kysymys samaan konserniin kuuluvan yrityksen tuottamasta jätteestä. Veroa ei siten kanneta jätteistä, joita toimitetaan yksityisille, lähinnä teollisuuden ja muun tuotantotoiminnan omille kaatopaikoille. Kaatopaikkana ei pidetä aluetta, jossa säilyte-

tään muista jätteistä eroteltuna jätettä väliaikaisesti kolme vuotta lyhyemmän ajan ennen sen käsittelyä tai hyödyntämistä. Jos jätettä säilytetään alueella yli kolmen vuoden ajan, kaikkia sinne varastoituja jätteitä verotetaan kuten kaatopaikalle toimitettuja jätteitä.

Jäteverolakia ei sovelleta alueeseen, jonne sijoitetaan yksinomaan maan ja kallioperän aineksia. Lain soveltamisalan ulkopuolella on myös alue, jossa muista jätteistä erotettuna kompostoidaan tai muutoin biologisesti käsitellään erilliskerättyä biojätettä ja jäteveden puhdistamon lietettä. Lakia ei sovelleta myöskään paikkaan, jossa jäte hyödynnetään.

Eräät veronalaiselle kaatopaikalle toimitettavat jätelajit on lisäksi vapautettu jäteverosta toimitettuina kaatopaikalle muista jätteistä eroteltuna. Saastunut maa-aines on verotonta, jos se voidaan sijoittaa kyseiselle kaatopaikalle. Veroa ei myöskään ole suoritettava keräyspaperin puhdistuksessa syntyvästä siustajätteestä, voimalaitoksen rikinpoistojätteestä eikä lentotuhkasta. Jäteveroa ei niinkään kanneta jätteestä, joka hyödynnetään jäteveron piirissä olevalla kaatopaikalla sen perustamisen, käytön, käytöstä poistamisen tai jälkihoidon kannalta välttämättömissä rakenteissa tai rakennuksissa. Kaatopaikalla tapahtuvan hyödyntämisen verottomuus ei kuitenkaan koske lasijätettä eikä halkaisijaltaan yli 150 millimetrin kokoisista kappaleista koostuvaa betonijätettä.

Vero perustuu kaatopaikalle toimitetun jätteen painoon, ja veron määrä on 15,14 euroa jätetonnilta. Jos jätettä ei kaatopaikalle tuotessa voida punnita, lasketaan veron perusteena oleva paino jätteen tilavuuden perusteella kertomalla jätteen tilavuus lain liitteenä olevassa muuntokerrointaulukossa mainitulla jäteryhmän kertoimella. Velvollinen suorittamaan veroa on kaatopaikan pitäjä. Vero määrätään kultakin neljännesvuoden mittaiselta verokaudelta siitä jätteestä, joka sen verokauden aikana on toimitettu kaatopaikalle. Verosta on oikeus vähentää saman verokauden aikana kaatopaikalta pois viedystä jätteestä suoritettava tai suoritettu vero. Näin vero kohdistuu siihen jätemäärään, jolla kaatopaikka on kasvanut verokauden aikana.

Vuonna 1999 voimaan tulleen lainmuutoksen jälkeen jäteverolaki on toiminut varsin

tydyttävästi. Tähän on osaltaan vaikuttanut se, että verovelvolliset ovat tottuneet veroon ja mahdollisiin rajanveto-ongelmiin on saatu tulkintaa.

Jäteverolaissa tarkoitettun verotuksen toimittamisesta ja sen valvonnasta huolehtii tullilaitos.

Jäteveron tuotto on ollut viime vuosina noin 33 miljoonaa euroa vuodessa. Vuonna 2001 tuotto aleni kuitenkin 32 miljoonaan euroon. Verotuoton alentuminen johtui verolakiin tehdyistä muutoksista. Tuoton perusteella arvioituna jäteverolain soveltamisalaan kuuluu siten noin 2,2 miljoonaa tonnia jätettä, lähinnä yhdyskunta- ja rakennusjätettä. Yhdyskuntajätteestä noin 1,5 miljoona tonnia sijoitetaan kaatopaikalle.

1.2. Ulkomaiden lainsäädäntö

Muissa Pohjoismaissa kannetaan vastavasti myös jäteveroa. Ruotsissa jätteistä kannetaan veroa, jonka määrää korotettiin vuoden 2002 alusta 250 kruunusta 288 kruunuun (31 euroa) tonnilta jätettä. Veronkorotuksen tavoitteena oli lisätä taloudellista kiihoketta käsitellä jätteitä ympäristönsuojelun kannalta entistä paremmalla tavalla. Norjassa jätevero on 39,4 euroa ja Tanskassa 50,2 euroa kaatopaikalle toimitetusta jätetonnista. Myös monissa muissa EU:n jäsenvaltioissa jätevero on käytössä. Muun muassa Alankomaissa (jätevero 12,6—65,4 euroa jätetonnilta), Belgiassa, Irlannissa (15 euroa jätetonnilta), Italiassa, Itävallassa (5,8—101,6 euroa jätetonnilta), Ranskassa ja Yhdistyneessä Kuningaskunnassa (3,2—16 euroa jätetonnilta) kannetaan jäteveroa. Myös Sveitsi kantaa jätteistä veroa 9,7—32,6 euroa jätetonnilta. Useissa maissa on samalla ohjattu lisää määrärahoja jätealan kehittämiseen.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Tarkistetussa jätesuunnitelmassa jäteveroa ehdotetaan korotettavaksi asteittain. Tavoitteena olisi olennaisesti parantaa jäteveron ympäristöpoliittista ohjattavuutta ja siten edistää jätealan kehittämistä, muun ohella jätetuollosta aiheutuvien kasvihuonekaasujen vähentämistä. Keskeisinä keinoina ohjaavuu-

den parantamiseksi on yhdyskuntien ja talonrakennuksen osalta jäteveron tason korottaminen vuoden 2003 aikana 23 euroon ja vuoden 2005 alusta 30 euroon jätetonnilta.

Esityksellä toteutetaan tarkistettua jätesuunnitelmaa ja edistetään siinä esitettyjen jätealan tavoitteiden saavuttamista. Suunnitelman mukaisesti esitetään jäteveron korottamista vuoden 2003 alusta 15,14 eurosta 23 euroon ja vuoden 2005 alusta 30 euroon tonnilta kaatopaikoille toimitettavaa jätettä.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Vuoden 2003 alusta esitettävä jäteveron korotus 15,14 eurosta 23 euroon jätetonnilta lisäisi valtion jäteverotuloja noin 17 miljoonaa euroa vuositasolla. Lisäksi jäteveroon liittyvä arvonlisäveron kertymä kasvaisi noin puolitoista miljoonaa euroa. Esityksen kokonaistuotoksi arvioidaan 18,5 miljoonaa euroa. Jäteveron tuoton arvioidaan esitettävän korotuksen jälkeen olevan 47 miljoonaa euroa vuonna 2003. Vuoden 2005 alussa esitettävä korotus 23 eurosta 30 euroon jätetonnilta lisäisi jäteverokertymää 14 miljoonalla eurolla ja arvonlisäveron tuottoa noin miljoonalla eurolla. Korotus lisäisi siten valtion verotuloja yhteensä noin 15 miljoonalla eurolla. Jäteveron tuottoennuste vuodelle 2005 on esitettävän muutoksen jälkeen 61 miljoonaa euroa. Tuottoarviossa jäteveron veropohjan ei veron korotuksen seurauksena ole arvioitu olennaisesti muuttuvan. Veronkorotus kannustaa osaltaan jätteen hyödyntämiseen, jolloin verolliselle kaatopaikalle sijoitettavaa jätettä voi syntyä vähemmän, mikä vaikuttaisi laskevasti jäteveron tuottoon.

Kotitalouksiin ja yksityisiin henkilöihin kohdistuvan, vuonna 2003 toteutettavaksi esitettävän jäteveron korotuksen taloudelliset vaikutukset, arvonlisävero huomioiden, arvioidaan olevan noin 7,5 miljoonaa euroa vuodessa. Kaatopaikoille sijoitettavasta yhdyskuntajätteestä noin puolet on kotitalousjätettä, ja esitettävän jäteveron korotuksen arvioidaan lisäävän kotitalouksien jätehuollosta johtuvia kustannuksia vuosittain keskimäärin noin 1,4 euroa asukasta kohden. Vuodelle

2005 esitettävä jäteveron korotus, arvonlisävero huomioon ottaen, lisää kotitalouksien ja yksityisten henkilöiden jätehuollosta aiheutuvaa taloudellista rasitetta noin 6 miljoonalla eurolla vuodessa. Keskimäärin se merkitsee noin 1,1 euroa asukasta kohden.

Jäteveron korotuksen elinkeinoelämään kohdistuvat taloudelliset vaikutukset arvioidaan vuonna 2003 olevan noin 11 miljoonaa euroa ja vuonna 2005 lisäksi noin 9 miljoonaa euroa. Kaatopaikoille sijoitettavasta yhdyskuntajätteestä noin puolet syntyy erilaisia julkisia ja yksityisiä palveluja tuottavilla toimialoilla, joten vuodelle 2003 esitettävä veronkorotus lisäisi näiden toimialojen jätehuollosta johtuvia kustannuksia noin 6 miljoonalla eurolla vuodessa ja vuodelle 2005 esitettävä veronkorotus noin 5 miljoonalla eurolla. Teollisuuden yksityiset kaatopaikat eivät kuulu jäteveron piiriin, mutta verollisille kaatopaikoille toimitetaan myös teollisuuden ja rakennustuotannon jätettä. Esityksen arvioidaan aiheuttavan teollisuus- ja rakennustoimialoille vuosittain noin 9 miljoonan euron lisäkustannukset, joista 5 miljoonaa muodostuu vuodelle 2003 esitettävän korotuksen seurauksena ja 4 miljoonaa euroa vuoden 2005 korotuksen johdosta.

3.2. Organisaatio ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatio- eikä henkilöstövaikutuksia.

3.3. Ympäristövaikutukset

Jäteveron korotuksella pyrittäisiin tehostamaan sen ympäristöpoliittista ohjausvaikutusta. Verosta syntyvän kustannusrasitteen voisi välttää tuottamalla vähemmän jätettä, joka ohjautuu kaatopaikkakäsittelyyn. Ensimmäisessä kustannusrasitteen voisi välttää järjestämällä toiminnot sellaisiksi, että jätettä syntyy mahdollisimman vähän. Toiseksi korotettu vero ohjaisi jätteitä sellaiseen hyödyntämiseen, esimerkiksi korvaavaan raaka-ainekäyttöön, mikä jo tällä hetkellä on mahdollista, mutta suhteellisesti ottaen taloudellisesti kannattamatonta. Korotettu vero myös kannus-

taisi investoimaan jätteiden hyödyntämistä koskevaan tutkimustyöhön ja tekniikkaan.

Jätehuollon kasvihuonekaasujen vähentämistoimet on kansallisessa ilmastostrategiasa todettu kustannustehokkaiksi. Ilmastostrategian toimin jätehuollon, erityisesti kaatopaikkojen metaanipäästöjä voidaan vähentää edelleen siten, että jätehuollon kasvihuonepäästöt alenisivat vuodesta 1990 vuosiin 2008—2012 mennessä lähes 3,5 miljoonaa CO₂-ekvivalenttitonnia vuositasolla. Keskeinen ilmastostrategiassa mainittu ohjauskeino jätehuollon kasvihuonekaasujen vähentämiseksi on jäteverotuksen edelleen kehittäminen.

On esitetty, että jäteveron korotuksella olisi myös eräitä ympäristönsuojelun kannalta kielteisiä vaikutuksia ja että se voisi johtaa laittomaan käsittelyyn ja roskaantumisen lisääntymiseen. Yhdyskuntajätehuollon kokonaiskustannukset ovat keskimäärin noin 110 euroa jätetonnilta. Jäteveron korotuksen osuus on siten vain noin 11 prosenttia yhdyskuntajätehuollon kokonaiskustannuksista. Kun jätehuoltokustannukset lisäksi lasketaan useassa erässä, korotuksen näkyvä vaikutus on niin vähäinen, ettei se voi aiheuttaa tarvetta kustannuserän välttämiseksi ryhtyä säästötoimiin.

Mahdollisia epäkohtia ovat aiheuttaneet myös erilaiset käytöstä poistetut kodinkoneet ja romuajoneuvot, joita ei voida kuljettaa kiinteistöiltä tavanomaisten yhdyskuntajätteiden mukana ja etenkin silloin, kun niiden erillisestä vastaanottamisesta on ryhdytty perimään kustannukset kattavia erillismaksuja. Epäkohtien korjaamiseksi on tarkistettuun jättesuunnitelmaan ehdotettu sisällytettäväksi useita toimenpiteitä. Tarkoitus on muun ohella antaa tuottajan vastuuseen ja EY-säädöksiin perustuvat säädökset sähkö- ja elektroniikkalaitteiden sekä romuajoneuvojen jätehuollon järjestämisestä. Tämä merkitsisi, että jätehuoltokustannukset jatkossa sisältyisivät

näiden tuotteiden myyntihintoihin, jolloin jätehuoltovaiheessa ei enää perittäisi maksuja.

4. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa.

Jätelain nojalla valtioneuvosto on 14 päivänä elokuuta 2002 hyväksynyt tarkistetun valtakunnallisen jättesuunnitelman, jonka mukaan muun muassa jätealan kehittämisen yleisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää taloudellista ja muuta ohjausta.

Jäteveron ohjausvaikutuksen parantamisen selvittäminen sisältyy myös valtioneuvoston eduskunnalle antamaan selontekoon kansallisesta ilmastostrategiasta. Selonteon johdosta antamassaan vastauksessa eduskunta katsoi, että jäteveroa tulisi nostaa asteittain ja ulottaa se myös koskemaan sellaisia teollisuuden kaatopaikkoja, joille sijoitetaan biohajoavaa jätettä.

Esitys liittyy Paavo Lipposen II hallituksen ohjelmaan, jonka mukaan verotuksen painopistettä siirretään muun muassa ympäristöverotukseen ja jossa energia- ja ympäristöverojen määrää lisätään teollisuuden kilpailukyky huomioon ottaen.

5. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy vuoden 2003 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

6. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotukset

Laki

jäteverolain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1996 annetun jäteverolain (495/1996) 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 923/2000, ja
lisätään 4 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

4 §

Veroa on suoritettava 23 euroa tonnilta jätettä, joka toimitetaan kaatopaikalle vuosina 2003 ja 2004.

Veroa on suoritettava 30 euroa tonnilta jätettä, joka toimitetaan kaatopaikalle vuodesta 2005 alkaen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2003.

Helsingissä 17 päivänä syyskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Valtiovarainministeri *Sauli Niinistö*

Laki

jäteverolain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1996 annetun jäteverolain (495/1996) 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 923/2001, ja
lisätään 4 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Veroa on suoritettava 15,14 euroa tonnilta jätettä, joka toimitetaan kaatopaikalle.

Ehdotus

4 §

Veroa on suoritettava 23 euroa tonnilta jätettä, joka toimitetaan kaatopaikalle vuosina 2003 ja 2004.

Veroa on suoritettava 30 euroa tonnilta jätettä, joka toimitetaan kaatopaikalle vuodesta 2005 alkaen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.